

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет культури і мистецтв**

Кафедра образотворчого мистецтва і дизайну

**ХУДОЖНІ МОЖЛИВОСТІ АПЛІКАЦІЇ Й ІНШИХ АВТОРСЬКИХ
ТЕХНІК ПРИ ВИКОНАННІ ТВОРЧОЇ РОБОТИ**

**Кваліфікаційна робота (проект)
Пояснювальна записка**
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконав: студент 16-421 групи
Спеціальності 023 Образотворче
мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація
Спеціалізація: художня культура,
декоративне мистецтво
Освітньо-професійної (наукової)
програми Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація
Кияткина Дарина Володимирівна

Керівник доцент Курак С.П.
Рецензент голова правління
Херсонського осередку Національної
спілки художників України Ковач О.А.

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Аплікації як вид декоративно-ужиткового мистецтва	4
1.1. Історія виникнення аплікації	4
1.2. Сучасні традиційні і не традиційні авторські техніки аплікації	6
РОЗДІЛ 2. ВИКОРИСТАННЯ АПЛІКАЦІЇ У ТВОРЧИЙ РОБОТІ.	10
2.1. Аплікація та її виразні можливості.....	10
2.2. Особливості виконання творчої роботи з елементами аплікації ...	12
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	15

ВСТУП

Мистецтво аплікації характеризується широким художньо-стилістичним спектром, що корелює з особливостями техніки виконання твору. Пластичність і мобільність засобів, видове розмаїття, збагачене комбінаціями з іншими текстильними техніками відкриває для митців широкі професійні можливості. Класична аплікація, змішані форми із застосуванням прийомів колажу, використанням технік ткання, вишивки тощо – усе це спостерігаємо в сучасній українській художній практиці.

Актуальність аплікації, окремих її форм, у тому, що за своєю природою вона близька до естетичного методу бриколажу, що є виявом постмодерністського мислення. Крім того, характер творення аплікації з розрізнених частин суголосний характеру «кліпової» свідомості сучасної людини, яскравому, розірваному, фрагментарному характеру культури сьогодення.

Мета: дослідити художні можливості аплікації та інші авторські техніки при виконанні творчої роботи.

Основними завдання дослідження є: визначення особливостей аплікації, як виду декоративно-ужиткового мистецтва та особливостей при виконанні творчої роботи з елементами аплікації.

Об'єктом дослідження роботи є художні напрями здійснення образотворчої діяльності.

Предметом дослідження є аплікація із тканини, як різновид вишивки.

РОЗДІЛ 1. АПЛІКАЦІЇ ЯК ВИД ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА

1.1. Історія виникнення аплікації

Виникнення аплікації відноситься до найдавніших часів і пов'язане з появою стібка, шва на одязі з шкур тварин. Аплікація відноситься до декоративно - прикладного мистецтва і є різновидом вишивки, яка застосовується для прикраси одягу, предметів побуту, для створення декоративного панно, картин.

Аплікація з латинської мови означає прикладання. Це дуже древній вид мистецтва. Аплікація виникла понад дві тисячі років тому, коли кочівники прикрашали предмети домашнього вжитку, одяг, взуття, упряж і житло візерунками зі шматочків шкіри, хутра, повсті, берести.

Основним матеріалом для виготовлення аплікації в давнину були шкіра тварин і шерсть.

Пізніше для прикраси почали використовувати різні тканини (шерсть, шовк, оксамит), хутро, шнури, тасьму, бісер, блискітки (блискучі кружечки). Кравці і ткачі виготовляли смуги тканих, вишитих орнаментів, які нашивали на одяг. Яскравими аплікаціями з оксамиту, сукна і шкіри прикрашали намети, господарський інвентар.

Розвиток аплікації простежується по зображеннях в пам'ятках мистецтва найдавніших цивілізацій Азії, Європи, Америки та за літературними джерелами, а також за збереженими зразками аплікацій різних часів і народів.

В умовах первісного ладу, коли не було соціальної нерівності, матеріали, що використовуються для аплікації, були в однаковій мірі доступні всім. Надалі аплікація, як і інші види прикладного мистецтва, випробувала на собі вплив нових соціальних умов.

Різні народи для аплікації використовують найрізноманітніші матеріали: тувинці широко використовують повсть і тканини, цим прикрашають мішечки для чаю, головні убори і багато іншого.

Сюжетом ставали тварини, птиці, самі люди, фантастичні чудовиська, красиві квіти і рослини, сцени полювання та повсякденному житті. Високою художньою майстерністю відзначені вже самі ранні зі збережених аплікацій Пазирикських курганів (V-III ст. До н. Е.). Зроблені розкопки п'яти курганів могил племінних вождів - виявили мумії з різними предметами. Знайдено останки 10 трупів коней, на яких завдяки вічній мерзлоті в курганах збереглися вироби не тільки з металу, але з дерева, шкіри, повсті. Сідла коней, покриті синім повстю, прикрашені шкіряною аплікацією, що зображує боротьбу двох крилатих чудовиськ. Хутрянні фляги, зшиті зі шматочків шкіри з вшитими на ній способом аплікації стилізованими зображеннями голови лося, є зразки художнього шиття. Вся зовнішня поверхня колоди була обклеєна вузькими смужками тонкої шкірки молодих берізок, що мали свого часу красивий жовто-коричневий колір. Борти колоди, крім того, були прикрашені наклеєними на них зображеннями птахів, вирізаними зі шкіри. На величезному білому наметі площею близько 30 кв. м з повсті нашиті кольорові аплікації - орнаментальні смуги.

Багато століть аплікація знаходить широке поширення не тільки в Азії, але і в Європі: Італії, Іспанії, Німеччини, Франції. Великої популярності аплікація досягла за часів лицарства. Війни, турніри зумовили появу родових знаків - гербів. Герби повинні бути добре видно з двох сторін, що призвело до розвитку вишивки аплікацією.

Особливої процвітання аплікаційні роботи досягли в 16 столітті в Італії і Іспанії в церковних шатах. Вони характерні повторенням одного і того ж мотиву і контрастним поєднанням тонів. Наймоднішим було поєднання червоного, жовтого і зеленого тонів.

Аплікації приділяли увагу відомі художники зарубіжних країн. Цікаві і своєрідні аплікації французького живописця Анрі Матісса. Головну роль грає колір. Матісс вважав, що кольори повинні підтримувати один одного, а не знищувати. Він стверджував, що кольори, які можна застосовувати для зображення предметів і явищ природи, самі по собі, цілком незалежно від цих предметів мають силу впливу на почуття глядачів.

У кожній аплікації він брав 4-5 тонів, але підбирав їх так, щоб висловити сутність декоративності і багатства кольору як такого.

Вирізаючи окремі фігури і форми, змінюючи кольору і фони, Матісс створив ряд колоритних декоративних робіт: міфологічний образ Ікара, персонаж казки Ш. Перро «Червона шапочка» - Вовк, символічний образ «Доля», спогади про острів Таїті.

1.2. Сучасні традиційні і не традиційні авторські техніки аплікації

Традиційно аплікації поділяються на:

- предметні, тобто ті, що складаються з окремих зображень (людина, тварина, куц, будь-який предмет і т.д.);
- сюжетні, що відображає ті чи інші події;
- декоративні, що включають орнаменти, візерунки, якими можна прикрасити різноманітні предмети.

В даний час викладачі дошкільних навчальних закладів надають перевагу традиційним методам викладання аплікації, а саме:

- виготовляти декоративний візерунок з різних геометричних форм паперу та елементів рослин (листя, квіти), розміщуючи їх у певному ритмі на картонній основі;
- розробляти зображення об'єкта з частин кольорового паперу, візуалізуючи певний сюжет зображення;

- освоювати різні методи отримання деталей для аплікації з паперу за допомогою вирізання елементів, відривання, плетіння. А також методи прикріплення отриманих частин до основи роботи.

Нетрадиційні види аплікації передбачають роботу з різноманітними матеріалами в різноманітних художніх техніках, які забезпечують розвиток розпізнання кольорів, образне мислення, простір для натхнення та фантазії, вдосконалення творчих здібностей.

До сучасних нетрадиційних методів належать наступні техніки.

1) Обривчаста аплікація - це окремий вид аплікації, всі деталі якої не вирізаються з кольорового паперу, а відриваються і приклеюються у вигляді мозаїки. Фон для аплікації має бути щільнішим, ніж папір, з якої буде виконуватися робота. На нього наноситься малюнок після чого він за допомогою кольорових шматочків ніби зафарбовується. Аплікація дуже проста у виконанні і її може освоїти навіть дитина 4-5 років.

2) Пересувна аплікація – техніка, яка з'явилася як результат методики розвитку слухового сприйняття і навчання вимові, ознайомлення з навколишнім світом дітей з обмеженими можливостями здоров'я. Пересувна аплікація поєднує в собі потенціал аплікації, площинного конструювання, експериментування, малювання, мовної та соціально-комунікативної діяльності дітей і дорослих.

Наприклад, основним ефектом використання каркасного чоловічка полягає у поступовій зміні поз і жестів людини в залежності від його намірів і таким чином в засвоєнні змін рухів чоловічка.

Пересувна аплікація при цьому використовується як мінливий фон, а також як напівоб'ємні або об'ємні декорації для мультиплікаційного фільму. Таким чином, пересувна аплікація дозволяє інтегрувати області художньо-естетичного, пізнавального, соціально-комунікативного та мовленнєвого розвитку дошкільників і відображає тенденції розвитку

методики аплікативної діяльності в сучасному дитячому садку: синтез класики і інноваційних прийомів організації освітньої діяльності.

3) Модульна аплікація (мозаїка) – спосіб створення зображення або візерунка із дрібних шматочків (кольорових каменів, керамічних плиток та інше). При такій техніці образ виходить шляхом наклеювання безлічі частинок однакових форм. В якості основи для модульної аплікації можуть використовуватися вирізані кола, квадратики, трикутники, або просто рвані папірці. До речі, це - ідеальний варіант творчого тренажера для дрібної моторики дітей до трьох років, які поки ще не можуть самостійно вирізати кольорові деталі для «дорослої аплікації».[6]

4) Зворотня аплікація – аплікація навпаки. Вона виконується на гладкій і прозорій поверхні пластмаси або скла, і її виворіт стає лицьовою стороною. Найголовніше - зробити на папері чіткий малюнок, який згодом підкладається під перевернуту кришку. Щоб він не зміщувався, його прикріплюють до кришки двома горошинками білого пластиліну. Чорним пластиліном викладається контур майбутнього малюнка, а відкриті ділянки послідовно заповнюються кольоровим пластиліном. Перевернутий гладкою стороною до себе виріб є дивовижним малюнком.

Ідея даної техніки належить Тетяні Проснякова, автору численних книг по художньої праці та творцеві інтернет-сайту «Країна майстрів». Виконати таку аплікацію можна декількома методами: з викладанням контуру з джгутиків, мозаїкою з пластилінових кульок.

5) Аплікації з тополиного пуху нагадують гризайли (декоративний вигляд живопису, що виконується в різних відтінках якого-небудь одного кольору - частіше сірого). Вибираючи теми для аплікацій з пуху тополі, треба мати на увазі, що легше працювати, якщо мало деталей і якщо вони не дрібні. Тварин, птахів, рослини краще вибирати з пухнастою фактурою. Легше робити аплікації з чорно - білих малюнків, контрастних фотографій. У сюжетній аплікації вдаються

зимові пейзажі, березові гаї. За допомогою аплікацій з вати або ж тополиного пуху можна зробити пухнастих, об'ємних звірів, сніг, зобразити пух рослин, хмари - простір для фантазії досить широкий.

б) Аплікація з тканини - різновид вишивки. Вишивання аплікацією полягає в тому, щоб зміцнювати на певному тлі тканини шматки іншої тканини. Для зміцнення аплікації з тканини використовують пришивання або приклеюванням. Аплікація з тканини може бути предметної, сюжетної та декоративної; одноколірною, двокольоровою і різнобарвною. Виконання аплікації з тканини може створювати певні труднощі. По-перше, треба вміти різати тканину. По-друге, краї у тканини можуть обсипатися таким чином, ускладнюючи роботу.

7) Аплікація з засушених рослин набуває все більшої популярності. Робота з природним матеріалом цілком доступна будь-кому. Дана техніка розвиває творчість, мислення, спостережливість, працьовитість. Робота з природними матеріалами сприяє вихованню у дітей любові до рідної природи, дбайливого до неї ставлення. Корисні вони ще й тому, що збирання та заготівля природного матеріалу відбувається на повітрі. Створюючи красиві аплікації своїми руками, бачачи результат своєї роботи, діти відчувають позитивні емоції. Робота з папером та іншими матеріалами дає можливість, наприклад дітям проявити терпіння, завзятість, фантазію і смак.

РОЗДІЛ 2. ВИКОРИСТАННЯ АПЛІКАЦІЇ У ТВОРЧИЙ РОБОТІ

2.1. Аплікація та її виразні можливості

Нескладні аплікації виконуються без ескізу. Аплікації з складним сюжетом, великою кількістю предметів виконуються винятково відповідно до ескізу. Ескіз для майбутньої роботи виконується олівцем і відповідає її розміру. На ескізі особлива увага приділяється загальній композиції. Використовуючи її, визначається положення фігур та елементів у просторі, досягається консистенція зображених явищ (для цієї мети використовуються масштаби та пропорції, а також ритм, іноді симетрія). Робота на ескізі починається з визначення лінії горизонту, як розміщені предмети, об'єкти та символи запланованої композиції. Тоді виділяють композиційний центр, навколо якого згруповані об'єкти. Вони допомагають розкрити зміст. На ескізі, пропорційність та кількість зображень мають важливе значення.

Робота не має бути ускладнена зайвим, а також невеликими деталями, оскільки це ускладнює точність відтворення. У той же час всі деталі композиції, навіть найменші, вирізають з паперу. Деякі виконавці в таких випадках, полегшуючи їхню роботу, вдаються до маленьких частин. Але такі дії порушують цілісність стилю аплікації, тому їх необхідно уникати.

Аплікація з тканини фіксується двома способами завдяки шиттю та склеюванню. Всі вирізані деталі прикріплюються на тлі. У цьому випадку необхідно забезпечити, щоб напрямок тканинних ниток на шматки збіглися з напрямком ниток по основній тканині. Якщо аплікація складна, з великою кількістю частин, тоді вони прикріплюються поступово. Пришиті фігури обрізаються по краях спеціальною ниткою, невеликими стежками.

Краї аплікації можна обробити різними способами: шнуром відповідної товщини та кольорів; кольоровою пряжею, використовуючи

шви "петля", "тамбур", "мотузка"; гладкою, на швейній машині. Малі шви можуть бути різної довжинами, групуватися, створюючи зуб'я, лапки.

Деталі узору можна виконати на машинці. Прямі лінії та зигзагові лінії виконуються на звичайній багатофункціональній машині. Решта виконуються на машинах стежками для вишивання.

Якщо тканина аплікації "не сиплеться" достатньо прикріпити її по краях одним або двома стежками. Закріпити матеріал в спеціальне коло для вишивання і заповнюйте малюнок подвійною мілкою лінією, потім обробляйте контури з щільним роликком (робочі нитки у верхній частині, нижній шовкові в тон верхньої тканини).

Завершивши роботу, пропрасувати його з внутрішньої сторони, попередньо зволожуючі (шовкові тканини не зволожуються). Надлишок тканини вирізати контур гладкого ролика, не торкаючись його.

На шматку кольорової тканини, призначеної для аплікацій, перемістіть малюнок та повідомити на відповідний сайт основної тканини.

У деяких продуктах, після прикріплення вишивки на передній стороні, контур аплікації внутрішнього краю гладкого ролика на недійсному боці можна подавати.

Дуже красиво виглядає виконаний з вивороту по контуру аплікації (в човнику - люрекс) шов «помилковий бісер» (рис. 6). Цим же швом можна виконати контур аплікації з лицьового боку (верхня і нижня нитки шовкові).

Застосування на тонких тканинах типу шифону виконується шляхом прикріплення додаткової тканини, яка така ж, з якої виготовляється продукт.

Малюнок переведіть на виворітну сторону основної тканини, заправте її в п'яльці, прикріпіть шпильками додаткову тканину (шпильки повинні бути на тій стороні, на якій виконується вишивка) і прострочіть

контур візерунка подвійною строчкою або рідкісним валиком (в залежності від структури тканини).

Потім, видаляючи шпильки, заповнюють тканину на передній стороні, вирізати залишки (вздовж контуру зображення), заповнюйте мотив тонким роликком або інсультом. Всередині великих мотивів, різноманітна вишивка з стеблами, ажурними сітками з гарним малюнком тощо.

У аплікаціях з тканини також використовуйте інший спосіб - склеювання. Це швидше, ніж шиття, використовується головним чином у виробництві картин, килимів, панелей або речей, які не повинні бути промиті.

2.2. Особливості виконання творчої роботи з елементами аплікації

Аплікації з тканини є невід'ємним елементом, які можуть прикрасити як вечірні сукні так і весільні.

За допомогою різних форм аплікацій для оздоблення сукні можуть використовуватися наступні трендові доповнення.

1) Ніжні квіткові аплікації. Вони прикрашають як довгі і розкішні сукні, так і короткі і сміливі наряди. Квіти буквально обсіпають наряд, роблячи образ дівчини більш витонченим і граціозним. Такий декор може гармоніювати за кольором з сукнею або ж контрастно виділятися.

2) Вражаюча бахрома. Вона прикрашає рукава суконь, створюючи сміливий і дуже азартний образ.

3) Мереживо. З його допомогою дизайнери зробили акцент на ніжності і витонченості суконь для урочистих подій. Воно прикрашає ліф наряду, витончено обрамляє спинку або ж «розсипається» по всій сукні.

4) Вишивка. Національна символіка стає все більш актуальною, заповнюючи модні покази. Розкішні вбрання з вишивкою сподобаються

ніжним і романтичним дівчатам. У таких сукнях можна відчувати себе королевою.

5) Паєтки. Односторонні або двосторонні, вони прикрашають спідницю або все плаття. Виглядають наряди вражаюче, адже вони виблискують і переливаються.

6) Використання каменів, бісеру і намистин. Всі ці елементи повинні бути присутніми в оптимальній кількості. Перебір розсипи блискучих каменів порушує повну гармонію при створенні легкого способу нареченої.

Використання декоративних елементів для весільного плаття - це сучасний *must have*, який вважається важливим доповненням для кожної дівчини. Різноманітність модельного ряду допоможе дівчині вибрати ідеальний варіант своєї мрії. Крім того, завжди є можливість застосування допоміжного декору, який окремо нашивається на плаття.

ВИСНОВКИ

Аплікація відноситься до декоративно - прикладного мистецтва і є різновидом вишивки, яка застосовується для прикраси одягу, предметів побуту, для створення декоративного панно, картин. Це дуже древній вид мистецтва. Аплікація виникла понад дві тисячі років тому, коли кочівники прикрашали предмети домашнього вжитку, одяг, взуття, упряж і житло візерунками зі шматочків шкіри, хутра, повсті, берести.

Аплікації поділяються на традиційні, до яких належать предметні аплікації, тобто ті, що складаються з окремих зображень (людина, тварина, кущ, будь-який предмет і т.д.), сюжетні, що відображає ті чи інші події та декоративні, а також нетрадиційні, яких існує велика кількість. До таких можна віднести обривчасту, пересувну, модульну, зворотню, аплікація з засушених рослин та інші.

При виготовленні аплікацій з тканини необхідно правильно визначати особливості тканин та роботи з ними.

На сьогоднішній день актуальність декору суконь тільки зростає, що спричиняє їх різноманітність та відповідно розгалуженість аплікацій, які використовуються для здоблення об'єктів. До найбільш бажаних належать: ніжні квіткові аплікації, вражаючі бахроми, мереживо, вишивка, паєтки та використання каменів, бісеру і намистин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Грибовская А.А. Силуэтная аппликация для детей 6–7 лет. М.: Скрипторий 2003, 2011.
2. Малышева А.Н., Ермолаева Н.В. Аппликация в детском саду. Ярославль: Академия развития, 2007. ком саду. Ярославль: Академия развития, 2011.
3. Интеграция образовательного процесса на основе художественного -эстетического воспитания / Под ред. Н.В. Микляевой. М.: Сфера, 2013. Т
4. Беляков, Н. Д., , Цейтлин "Умелые руки" в школе. - М., 2007. - с.158.
5. Богатеева, аппликацией. - М.: Просвещение, 2008.
6. Винер, и техника мозаичной живописи. - М., 2003. - с.95.
7. Еременко, Т.И. Рукоделие.-М.:Легпромбытиздат,1989.-160с.
8. Аппликация. –М.: «Сталкер», 2004
9. Эрлих, Л. Лоскутное шитье: Научно-популярное издание пер. с англ.-М. АСТ: Астрель, 2009.-279с.
10. Г.Г. Григорьева “Изобразительная деятельность дошкольников”: Издательский центр “Академия”, Москва.1997 год.
11. М.А. Гусакова “Аппликация”: Москва, “Просвещение”. 1982 год.
12. З.А. Погатева “Занятия аппликацией в детском саду”: Москва, “Просвещение”. 1988 год.
13. Под. редакцией Н.П. Сакулиной “Методика обучения рисованию, лепке и аппликации в детском саду”: Москва, “Просвещение”.1971 год.
14. Декоративно-ужиткове мистецтво : словник. Т. 1 / Запаско Я. П. (керівник авторського колективу). Львів : Афіша, 2000. 316 с.

15. Леві-Строс, Клод. Первісне мислення : пер. з фр., вступне слово та примітки С. Йосипенка. Київ : Український Центр Духовної культури, 2000. 324 с.

16. Педан, І.В. Колаж в арт-дизайні: становлення та художні особливості. Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. 2015. № 2. С. 44-49.

17. Печенюк, Т. Художній текстиль – реальність українського мистецького простору : [каталог] Друга Всеукраїнська трієнале художнього текстилю. Київ : Центральний будинок художника Національної спілки художників України. 2007. С. 8-11.

18. Тоффлер, Елвін. Третя хвиля : з англ. пер. А. Євса. Київ : Вид. дім «Всесвіт», 2000. 480 с.

19. Чегусова, З. Від давніх традицій до сучасних новацій : [каталог] Друга Всеукраїнська трієнале художнього текстилю. Київ : Центральний будинок художника Національної спілки художників України. 2007р. – С. 4-7.

20. Чегусова, З. Художній текстиль як складова національно-культурного простору (про Першу та Другу всеукраїнські трієнале художнього текстилю). URL: <http://www.enolog.org.ua>.